

Fra kua til Hesten på Knettsetra

TEKST GUNNAR ØSTMØE FOTO OLA MATSSON

Han husker seterdrift med budeier, kyr og slått på Knettsetra. Som smågutt var han med bestefaren og hentet dyra til seters fra der heisen Hesten og de svarte nedfartene i Høgegga er i dag.

Og han er ikke 250 år gammel heller, slik som det kan høres ut. Han er 51.

– Når jeg går inn på Knettsetra i dag, kan jeg ta meg i å kikke mot rommet der senga mi sto. Knitringa fra ovnen, myggen og den lyse sommernatta. Der sitter skituristene og hygger seg med fondue og god rødvin. Det skulle bæssfar min ha sett!

Det sier Jon Sørby. Sjølvesten på gården Sørby søndre. Faren het Tørris og bestefaren Jon. Faren til bestefar Jon het Tørris og faren hans het likeså godt Jon Tørris. Faren hans het Tørris. Gjett hva faren hans het? Riktig. Jon Tørris. På Sørby har de aldri brukt tid på hva odelsgutta skal hete. Den første som het Jon på gården, var Jon Halvorsen Sørby, født 1620.

Pappa Tørris dro som vanlig av sted med traktoren på veg til tømmerkogen en grå novembermorgen i 1970. På vegen sto førsteklassingen hans tålmodig og ventet på skolebussen. Jon vinket til pappa. Noen timer senere kom presten til skolen. Odelsgutten var brått blitt eieren, sjuåringen hadde mistet pappa.

– Han døde i tømmerkogen. Jeg husker ikke så mye fra akkurat den dagen. Men ett sto helt klart for meg; jeg hadde sett pappa for aller siste gang.

Og det gikk fort opp for guttungen at livet ble snudd på hodet. Alvorlige samtaler mellom de voksne, dokumenter som skulle signeres og ikke minst flyttet mamma Mildrid og Jon fra gården. Til mormor og mammas barndomshjem i Trysil sentrum. Det skulle gå nesten 20 år før eieren av Sørby søndre kom tilbake.

– Klart oppveksten ble spesiell. Uten pappa, men med en gård og ca. 9.000 mål skog. Jeg måtte lære meg å signere dokumenter. Jeg fikk spørsmål av kompisar som «hvor mange trær eier du, Jon» og jeg ble lei meg hver gang klassa skulle lage farsdagskort. Men slik var det bare. Alternativet kjenner jeg ikke.

10 år gammel var Jon en av 17 medlemmer i Trysilfjell Utmarkslag. Bestefar Jon hadde vært med i planleggingen. De var grunneiere i Trysilfjellet og området rundt. De forsto at skiturisme kunne ha ei framtid.

SETERKAR: Jon Sørby eier Knettsetra og husker godt den gangen det var kyr og ikke skigjester på setra. Foto: Ola Matsson

– Jeg gikk gjennom gamle papirer etter bestefar. På ett av dem, fra et møte i 1969, har han notert helt nederst «Er sikker på turistutbygging på Knettsetra». Husk på at det var lenge før det var penger i skitrekking og nedfarter. Det var fortsatt seterdrift på Knettsetra, sier Jon Sørby. Tydelig stolt. Historien slår beina under myten om at verdiene som gjennom åra er skapt i Trysilfjellet, og som er årsaken til at skatelistene toppes av grunneiere i Trysilfjellet, har kommet som en ren tilfeldighet og nærmest mot bedre viten. Men at det skulle bli Norges største skidestinasjon forsto nok ikke Sørby-gubben da han rablet på dokumentet sitt for 45 år siden.

– Utmarkslaget ble grunnlagt for

å gi medlemmene en biinntekt til gårds- og skogbruket. Målet var at satsingen på sikt også skulle gi noen arbeidsplasser. Slik var det i mange år. Dagens grunneiere har heller ikke hatt noe mål eller klar strategi om å bli størst.

Jon husker en strålende fin skjærtorsdag, tidlig på 1980-tallet. Da satte Sørby'n og a Olga Nerberg seg ned for å telle penger. Opptellinga av heiskortsalget viste 50.000 kroner. De tok med pengekassa, låste bua og var enige om en ting. Nå er toppen nådd.

– Vi har støtt sagt at nå er toppen nådd. Og alltid har det blitt feil. Det er det sikkert nå også, men den inngrodde skepsisen har da sørget for Trysilfjellet slik det er i dag. Kanskje

har vi i tillegg vært heldige med tingen på utbygginga. At vi grunneiere stort sett har vært enige, har nok også vært viktig. Flere av våre konkurrenter har slitt med store grunneierkonflikter.

Nåvel. Helt uten konflikter har det ikke vært i Trysil heller. Kompliserte fordelingsnøkler mellom grunneiere som eier på utbygd grunn og de som har områder rundt har vært diskutert. Stemmeandeler, makt og penger. Sammen hadde de bygget opp Trysilfjellet til å bli størst. Hytteutbyggingen, heisanlegget, næringsvirksomheten rundt, infrastrukturen. Alt.

– En påskedag i 2003 gikk jeg meg en tur i skogen på truger. I skogen tenker jeg klarest. Det hadde vært

en turbulent tid i Utmarkslaget. Jeg hadde jobbet mye med å finne ut av stemmeandelsspørsmålene og satt blant annet i valgkomiteen. Til tider var det stort press. Da slo tanken ned i meg; selg alpinanlegget. Faktisk ble jeg forferdet, det ble de få jeg luftet ideen for også.

Men våren 2005 var grunneierne samlet. SkiStar hadde lagt inn bud. Ingen visste med sikkerhet resultatet av avstemningen. En av de store eierne hadde ikke flagget side. På starten av møtet tok han ordet og sa han ville selge. Møtet var over. Trysilfjellet Alpin var solgt til SkiStar. Åtte millioner trillet inn på Jon Sørbys konto. Enda flere på mange andres. Det er mange som har trodd at Knettsetra gikk med i salget til

SkiStar, men det stemmer ikke. Setra har alltid tilhørt gården, og kommer til og gjøre det i framtida også. Jeg driver ikke setra, men leier den ut til SkiStar.

– Angret? Nei, kan ikke si det. Men angeren har nok streift meg. Sjøl om vi er små i SkiStar-systemet og kunne tenkt oss mer eierengasjement, er jeg usikker på hvordan vi hadde klart oss alene. Så får folk egentlig si hva de vil om millioner på bok og Trysilfjellet på børs. Vi gjorde en beslutning, der og da var det den riktige, sier 51-åringen.

Og livet ellers? Halve året jobber jeg i Trysilfjellet som en av sju i avdelingen teknisk service, hvor jeg trives kjempegodt blant trivelige og dyktige kollegaer. Mekanikerne og

elektrikerne sørger for at lys, snøkanoner og heiser fungerer. Og ellers litt av hvert. Som å sprengne snøskred og hjelpe skipatroljen når det trengs.

– Det andre halvåret? Fra mai til november maler og snekrer jeg hjemme. Det er enormt med vedlikehold på en slik gård. Så ferierer jeg litt og jakter mye elg. I elgskogen lader jeg batteriene. Etter en sesong i skianlegget blir en litt mett av folk. Ikke direkte folkvond, men mett. Men når vi kommer ut i november vil jeg ha att dem, gliser Sørby'n.

Forresten, det er lenge siden at millionen ble nådd i heiskortsalg på en god dag i Trysilfjellet.

FULL FART: Det er liv på setertunet. Her fra den årlige Seterrocken i påsken. Foto: Ola Mattsson

GAMLE DAGER: Fram til 1971 var det vanlig seterdrift på Knettsetra. Setra åpnet for servering av skiturister i 1989.